

Det Nye Testamente om køn og familie

Den tidligste kristendom indeholdt ikke en samlet eller ensartet lære om køn, kønsroller og ægteskab. Men både det jødiske og de antikke græsk-romerske samfund, som den tidligste kristendom agerede i, byggede på familiestrukturer, der var præget af stærkt mandsdominerede (patriarkalske) værdier og kønsroller.

Ifølge den ene af de gammeltestamentlige skabelsesberetninger var mand og kvinde skabt på samme tid – og begge i Guds billede (1. Mos. 1, 27f.). Men ifølge den anden beretning var kvinden skabt efter manden af dennes ribben – og ligeledes underordnet ham (1. Mos. 2,18-24). Ægteskabet mellem mand og kvinde var ifølge den jødiske opfattelse desuden en del af Guds skabelsesordning og blev anset for en form for kødelig genforening (1. Mos. 2,24).

I det jødiske samfund indtog mænd de dominerende positioner som konger, dommere og præster. Individets primære sociale kontekst var familien, hvor mændene dominerede som overhoveder for slægterne. De patriarkalske værdier afspejlede sig ligeledes inden for lovgivning, ejendomsforhold, slægtsfølge, familieære og religiøse regler og forskrifter. Kvindens pligter lå inden for husarbejdet, fødsler og børneopdragelse. Juridisk havde en kvinde ikke en selvstændig status, idet manden formelt var hendes juridiske overhoved. Kun hvis hun var enke eller fraskilt opnåede hun juridisk selvstændighed. Ved indgåelse af ægteskab skulle kvinden helst være jomfru – og efterfølgende skulle hun være sin mand tro. Begge krav blev håndhævet af hensyn til sikringen af den legitime arveret og slægtslinje. Ægteskabet kunne kun opløses af manden. I det 1. århundrede e. Kr. var kvindens position endda blevet yderligere indskrænket.

I de græsk-romerske antikke samfund var kvinderne ligeledes underlagt mandlig autoritet. Kvinden blev anset for at besidde en manglende mental kapacitet i forhold til manden, der derfor skulle tæmme, instruere og overvåge kvinden. Kvinden var således underlagt en handle- og bevægelsesfrihed, der ofte var begrænset til hjemmet. I sociale sammenhænge skulle hun ideelt set forholde sig tavs og ikke gøre sig bemærket. Kvindens primære pligt var at føde legitime arvinger og var derfor underlagt seksuel kontrol bl.a. via tidligt arrangerede ægteskaber. Officielt var kvinden underlagt en mandlig værge – faderen og senere ægtemanden. Kun hvis hun var enke eller fraskilt opnåede hun juridisk selvstændighed. I forhold til den politiske magt var de græske og romerske kvinder officielt ekskluderede eller marginaliserede. Kun via deres mænd kunne de opnå en indirekte indflydelse. I en juridisk sammenhæng blev kvinder ikke anset for troværdige vidner.

Den traditionelle underordning af kvinden udgjorde en udfordring for de tidligste kristne, idet dette var svært at forlige med den kristne næstekærlighed og det kristne broder- og søsterskab, hvor alle var lige overfor Gud og Kristus. Ifølge de nytestamentlige evangelier, der afspejler de tidligste kristne menigheders holdning, havde Jesus endvidere udfordret de traditionelle kønsroller ved bl.a. at have kvinder i sin tilhængerskare og negligere en række religiøse forskrifter omkring kvinder. Desuden havde han afvist mændenes ret til at lade sig skille fra deres hustruer. Samtidig havde Jesus relativiseret betydningen af familie og familiedannelse i lyset af forkyndelsen af Gudsrigets komme (se f.eks. Mark. 12,24f.; Luk. 14,26; 18,29f.). De nytestamentlige evangelier er forfattet i perioden ca. 70 - ca. 95 e.Kr.

Med sin jødiske baggrund er Paulus tydeligvis påvirket af det traditionelle jødiske syn på kønne, når det kom til familie og kønsroller. Samtidig er han bekymret for de kristne menigheders omdømme blandt de grækere og romere, som genstand for hans og andre kristnes missionsarbejde. På den anden side forkyndte Paulus kønnenes lighed over for Gud og i Kristus. Paulus havde

som ung farisæer desuden været i lære hos den jødiske rabbiner Gamiliel, der ønskede at reformere den jødiske tradition for at bedre kvinders vilkår. Selv foretrak Paulus at vie sit liv til Gud og leve i askese og cølibat, men samtidig gav han råd om familieforhold til dem i de kristne menigheder, der ønskede at gifte sig og stifte familie. Disse former for dobbelthed afspejler sig i Paulus' breve. Det Nye Testamente indeholder tretten breve, der er blevet tilskrevet Paulus. Dog er det kun de syv af disse, der med sikkerhed kan regnes for autentiske Paulus-breve. De autentiske Paulus-breve (skrevet i perioden ca. 51-58) udgør de ældste skrifter i Det Nye Testamente. Kolossenserbrevet tilskrives ifølge traditionen Paulus, men blandt forskere hersker der uenighed om brevets forfatterskab. Brevene til Efeserne, Timotheus og Titus tilskrives ifølge traditionen ligeledes Paulus, men anses af de fleste forskere for ikke at være forfattet af Paulus, men af senere ukendte forfattere. Det såkaldte Første Petersbrev tilskrives apostlen Peter, men dette afvises af de fleste forskere, der daterer brevet til 90'erne. Det nye Testamente blev samlet omkring år 200 og gjort til kanon omkring år 400.

15

[Ifølge Moseloven (3. Mos. 15,19-33) var kvinder, der havde menstruation, urene. Alle personer og ting, som disse kvinder berørte, var ligeledes urene. Men ifølge Markus-evangeliet negligerede Jesus disse regler:]

20

[Markus-evangeliet, kapitel 5:] [...] 25. Men der var en kvinde, som i tolv år havde lidt af blødninger,¹ 26. og som havde døjet meget af mange læger og brugt alt, hvad hun ejede, uden at det havde hjulpet; hun havde tværtimod fået det værre. 27. Hun havde hørt om Jesus, og hun kom frem i skaren bagfra og rørte ved hans kappe. 28. For hun tænkte: "Bare jeg rører ved hans tøj, bliver jeg frelst."² 29. Og straks udtørredes kilden til hendes blødninger, og hun mærkede i sin krop, at hun var blevet helbredt for lidelsen. 30. Men Jesus mærkede straks på sig selv den kraft, der udgik fra ham, og han vendte sig om midt i skaren og sagde: "Hvem rørte ved mit tøj?" 31. Og hans disciple sagde til ham: "Du ser jo selv, hvordan folk trænges om dig, og så spørger du: Hvem rørte ved mig?" 32. Han så sig omkring for at se, hvem der havde gjort det. 33. Og kvinden kom frem skælvende af skræk, for hun vidste, hvad der var sket med hende, og hun faldt ned for ham og fortalte ham hele sandheden.³ 34. Han sagde til hende: "Datter, din tro har frelst dig. Gå bort med fred, og vær helbredt for din lidelse!"

30

35

[Ifølge Moseloven skulle kvinder, der bedrev hor (ægteskabsbrud), straffes med døden (3. Mos. 20,10, 4. Mos. 5,12ff.; 5. Mos. 22,22). Kun kvinder kunne bryde deres ægteskab. Sit eget ægteskab kunne en mand derimod ikke bryde, da han ikke tilhørte sin hustru, som hun tilhørte ham. Kun hvis en mand krænkede en anden mands ægteskab, var han hjemfalden til straf. Ifølge en beretning indarbejdet i Johannes-evangeliet negligerede Jesus disse regler:]

¹ Kvinden lider af vedvarende menstruationsblødninger.

² Grundet sin urenhed tør hun ikke henvende sig direkte til Jesus

³ Kvinden er skrækslagen, fordi hun er blevet afsløret i at have brudt Moseloven.

- [Johannes-evangeliet, kapitel 8:] 1. Men Jesus gik ud til Oliebjerget.⁴ 2. Ved daggry var han atter på tempelpladsen; hele folket kom hen til ham, og han satte sig ned og underviste dem. 3. Men så kommer de skriftkloge⁵ og farisæerne⁶ med en kvinde, der var grebet i ægteskabsbrud; de stiller hende foran ham 4. og siger til ham: "Mester, denne kvinde er grebet på fersk gerning i ægteskabsbrud, 5. og i loven har Moses påbudt os at stene den slags kvinder; hvad siger du?" 6. Det sagde de for at sætte ham på prøve, så de kunne anklage ham. Men Jesus bøjede sig ned og gav sig til at skrive på jorden med fingeren. 7. Da de blev ved med at spørge ham, rettede han sig op og sagde til dem: "Den af jer, der er uden synd, skal kaste den første sten på hende." 8. Og han bøjede sig igen ned og skrev på jorden. 9. Da de hørte det, gik de væk, én efter én, de ældste først, og Jesus blev alene tilbage med kvinden, som stod foran ham.
10. Jesus rettede sig op og sagde til hende: "Kvinde, hvor blev de af? Var der ingen, der fordømte dig?" 11. Hun svarede: "Nej, Herre, ingen." Så sagde Jesus: "Heller ikke jeg fordømmer dig. Gå, og synd fra nu af ikke mere."
- 15
- [Ifølge Moseloven (5. Mos. 24,1-4) kunne mænd lade sig skille fra deres hustru uden hendes samtykke, hvis han ikke brød sig om hende. Dog skulle manden udstede et skilsmissebrev, der bevidnede, at hun ikke har forladt sin mand uretmæssigt og derfor kunne gifte sig igen. Havde hun børn med sin tidligere mand, tilhørte de ham. For at sikre sin eksistens måtte den fraskilte kvinde enten vende tilbage til sin egen familie eller forsøge at blive gift sig igen. Men disse kvinder nød ikke en høj social status og var omgivet af taburegler (3. Mos. 21,7.14; 22,13; 5. Mos. 24,4). Ifølge både Markus-, Lukas- og Mattæus-evangeliet afviste Jesus mændenes ret til at lade sig skille fra deres hustruer:]
- 20
- 25 [Markus-evangeliet, kapitel 10:] [...] 2. Så kom der nogle farisæere, og for at sætte ham på prøve spurgte de ham: "Er det tilladt en mand at skille sig fra sin hustru?" 3. Han svarede dem: "Hvad har Moses påbudt jer?" 4. Og de sagde: "Moses har tilladt manden at skrive et skilsmissebrev og så skille sig fra hende." 5. Jesus sagde til dem: "Det var med tanke på jeres hårdhjertethed,⁷ at han gav jer dette bud; 6. men fra skabelsens begyndelse skabte Gud dem som mand og kvinde.⁸
- 30 7. 'Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, 8. og de to skal blive ét kød.' Derfor er de ikke længere to, men ét kød. 9. Hvad Gud altså har sammenføjet, må et menneske ikke adskille."

⁴ Oliebjerget: Højdedrag øst for Jerusalem

⁵ Skriftkloge: eksperter i Moseloven og dens fortolkning

⁶ Farisæerne: Jødisk gruppering, der i modsætning til Jesus lagde vægt på streng overholdelse af Moseloven (Torah). Jesu religiøse hovedmodstandere.

⁷ Jeres hårdhjertethed: dvs. mændenes syndighed, der kommer til udtryk i deres ønske om at kunne forkaste deres hustruer. Gud har i Loven givet kvinden en vis beskyttelse med kravet om skilsmissebrevet.

⁸ Men fra skabelsens begyndelse... etc.: Jesus henviser til perioden før syndefaldet, da der herskede det rette forhold og kærlighed mellem mennesker (mand og kvinde). Det er underforstået, at dette forhold skal genoprettes, således at mænd ikke forkaster deres hustruer. Kravet om skilsmissebrev er dermed kun en midlertidig løsning. Se ligeledes Matt. 19,9

10. Da de igen var inden døre, spurgte disciplene ham om dette, 11. og han sagde til dem: "Den, der skiller sig fra sin hustru og gifter sig med en anden, begår ægteskabsbrud mod hende; 12. og hvis hun skiller sig fra sin mand og gifter sig med en anden, begår hun ægteskabsbrud."⁹

5

[Ifølge Moseloven måtte jødiske kvinder ikke prostituere sig (3. Mos. 19,29; 5. Mos. 23,17f.). Dog blev eksistensen af kvindelige prostituerede (skøger) tolereret. De prostituerede kvinder bragte skam over deres familie og anset for vanhelligede. De var derfor omgivet af taburegler (3. Mos. 21,7.14) og social eksklusion. Ifølge Lukas-evangeliet negligerede Jesus disse regler:]

10

[Lukas-evangeliet, kapitel 7:] [...] 36. En af farisæerne indbød Jesus til at spise hos sig, og han gik ind i farisæerens hus og tog plads ved bordet. 37. Nu var der en kvinde, som levede i synd i den by. Da hun fik at vide, at han sad til bords i farisæerens hus, gik hun derhen med en alabastkrukke fuld af olie,¹⁰ 38. stillede sig grædende bag ham ved hans fødder og begyndte at væde hans fødder med sine tårer og tørrede dem med sit hår, og hun kyssede hans fødder og salvede dem med olien. 39. Da farisæeren, som havde indbudt ham, så det, tænkte han ved sig selv: "Hvis den mand var profet, ville han vide, hvad det er for en slags kvinde, der rører ved ham, at det er én, der lever i synd."¹¹ 40. Jesus sagde da til ham: "Simon, jeg har noget at sige dig." Han svarede: "Sig det, Mester!" 41. "En pengeudlåner havde to skyldnere. Den ene skyldte fem hundrede denarer,¹² den anden halvtreds. 42. Da de ikke havde noget at betale med, eftergav han dem begge deres gæld. Hvem af dem vil så elske ham mest?" 43. Simon svarede: "Den, han eftergav mest, vil jeg tro." Jesus sagde: "Det har du ret i." 44. Og vendt mod kvinden sagde han til Simon: "Ser du denne kvinde? Jeg kom ind i dit hus; du gav mig ikke vand til mine fødder; men hun har vædet mine fødder med sine tårer og tørret dem med sit hår. 45. Du gav mig ikke noget kys; men hun er blevet ved med at kysse mine fødder, siden jeg kom herind. 46. Du salvede ikke mit hoved med salve, men hun har salvet mine fødder med olie."¹³ 47. Derfor siger jeg dig: Hendes mange synder er tilgivet, siden hun har elsket meget.¹⁴ Den, der kun får lidt tilgivet, elsker kun lidt." 48. Og han sagde til hende: "Dine synder er tilgivet." 49. De andre ved bordet begyndte at tænke ved sig selv: "Hvem er han, som endog tilgiver synder?"¹⁵ 50. Men han sagde til kvinden: "Din tro har frelst dig. Gå bort med fred!"

30

[Ifølge Lukas-evangeliet var der kvinder blandt Jesu tidligste tilhængere, støtter og tilhørere:]

⁹ Vers 12 forudsætter, at kvinder kan lade sig skille fra deres mænd, hvilket jødiske kvinder ikke kunne. Formuleringen i vers 12 sigter derfor muligvis på hedningekristne. Se ligeledes Luk. 16,18; Matt. 5,32

¹⁰ En krukke af keramisk gips indeholdende parfumeret olie.

¹¹ Grundet Moselovens forskrifter skyede farisæerne kontakt – fysisk og socialt – med moralsk urene personer for at undgå besmittelse.

¹² *Denar*: romersk sølv mønt

¹³ Farisæeren Simon havde ikke engang vist Jesus normal gæstfrihed ved at tilbyde ham vand og forfriskende olie.

¹⁴ Hendes kærlighed og tillid til (tro på) Jesus har affødt tilgivelsen, jf. ligeledes vers 50.

¹⁵ Ifølge den traditionelle jødiske opfattelse kunne kun Gud tilgive synder. Jesus optræder altså på Guds vegne og gør krav på guddommelig myndighed og autoritet.

[Lukas-evangeliet, kapitel 8:] 1. I den følgende tid gik han fra by til by og fra landsby til landsby, og han prædikede og forkyndte evangeliet om Guds rige. Sammen med ham var de tolv¹⁶ 2. og nogle kvinder, der var blevet helbredt for onde ånder og sygdomme. Det var Maria med tilnavnet Magdalene,¹⁷ som syv dæmoner var faret ud af, 3. og Johanna, der var gift med Kuza, en embedsmand hos Herodes, og Susanna og mange andre. De sørgede for dem af deres egne midler.

[Kapitel 10:] [...] 38. Mens de var på vandring, kom Jesus engang ind i en landsby, og en kvinde ved navn Martha tog imod ham. 39. Hun havde en søster, som hed Maria; hun satte sig ved Herrens fødder og lyttede til hans ord. 40. Men Martha var travlt optaget af at sørge for ham. Hun kom hen og sagde: "Herre, er du ligeglad med, at min søster lader mig være alene om at sørge for dig? Sig dog til hende, at hun skal hjælpe mig." 41. Men Herren svarede hende: "Martha, Martha! Du gør dig bekymringer og er urolig for mange ting. 42. Men ét er fornødent. Maria har valgt den gode del, og den skal ikke tages fra hende."¹⁸

[Ifølge bl.a. Markus-evangeliet var Jesu kvindelige tilhængere vidner til korsfæstelsen efter disciplene er flygtet:]

[Markus-evangeliet, kapitel 15:] [...] 40. Der var også nogle kvinder, der så til på afstand, blandt dem Maria Magdalene og Maria, mor til Jakob den Lille og Joses, samt Salome; 41. de havde fulgt ham og sørget for ham, da han var i Galilæa. Og der stod mange andre kvinder, som var draget op til Jerusalem sammen med ham.¹⁹

[Ifølge Markus-evangeliet var det Jesu kvindelige tilhængere, der som var de første vidner til Jesu opstandelse. Dette er bemærkelsesværdigt, da kvinder hverken i en jødisk eller græsk-romersk sammenhæng juridisk blev anset for troværdige vidner.]

[Markus-evangeliet, kapitel 15:] [...] 44. Pilatus undrede sig over, at Jesus allerede var død, og tilkaldte officeren og spurgte ham, om Jesus havde været død længe. 45. Da han havde fået det bekræftet af officeren, overlod han liget til Josef.²⁰ 46. Han købte et lagen og tog ham ned, svøbte ham i laget og lagde ham i en grav, som var hugget ud i klippen. Og han væltede en sten for indgangen til graven. 47. Men Maria Magdalene og Maria, Joses' mor, så, hvor han blev lagt.

[Kapitel 16:] 1. Da sabbatten var forbi, købte Maria Magdalene og Maria, Jakobs mor, og Salome vellugtende salver for at gå ud og salve ham. 2. Meget tidligt om morgenen den første dag i ugen kommer de til graven, da solen var stået op. 3. Og de sagde til hinanden: "Hvem skal vi få til at vælte stenen fra indgangen til graven?" 4. Men da de så derhen, opdagede de, at stenen var væltet fra. For den var meget stor. 5. Og da de kom ind i graven, så de en ung mand i hvide klæ-

¹⁶ Dvs. de tolv disciple

¹⁷ Dvs. Maria fra Magdala, en by ved Genesaret sø.

¹⁸ Dvs. fremfor praktiske gøremål har hun valgt at lytte og hengive sig til Jesu lære.

¹⁹ Se ligeledes Matt. 27,55f.; 27,61; Luk. 24,10

²⁰ Josef af Arimatæa, der tidligere (v.43) omtales som et fornemt medlem af det jødiske råd (Synedriet), "som også ventede Guds rige".

der sidde i den højre side, og de blev forfærdede. 6. Men han sagde til dem: "Vær ikke forfærdede! I søger efter Jesus fra Nazaret, den korsfæstede. Han er opstået, han er ikke her. Se, dér er stedet, hvor de lagde ham! 7. Men gå hen og sig til hans disciple og til Peter, at han går i forvejen for jer til Galilæa. Dér skal I se ham, som han har sagt jer det." 8. Og de gik ud og flygtede fra graven, for de var rystede og ude af sig selv. Og de sagde ikke noget til nogen, for de var bange.

9. Da Jesus var opstået tidligt om morgenen den første dag i ugen, viste han sig først for Maria Magdalene, som han havde drevet syv dæmoner ud af. 10. Hun gik hen og fortalte det til dem, som havde været sammen med ham, og som nu klagede og græd. 11. Men da de hørte, at han levede, og at hun havde set ham, troede de ikke på det.

12. Derefter viste han sig i en anden skikkelse for to af dem, mens de var på vej ud på landet. 13. De gik også hen og fortalte det til de andre; men heller ikke dem ville de tro.

14. Til sidst viste han sig for de elleve selv, mens de sad til bords, og han bebrejdede dem deres vantrø og hårdhjertethed, fordi de ikke havde troet dem, der havde set ham efter hans opstandelse.²¹

[I sin forkyndelse understregede Paulus den kristne næstekærlighed og det kristne broder- og søsterskab, hvor alle var lige overfor Gud og Kristus. Denne grundtanke udtrykker han bl.a. i Galaterbrevet:]

[Paulus: *Galaterbrevet*: kapitel 3:] [...] 26. I er alle Guds børn ved troen, i Kristus Jesus. 27. Alle I, der er døbt til Kristus, har jo iklædt jer Kristus. 28. Her kommer det ikke an på at være jøde eller græker, på at være træl eller fri, på at være mand og kvinde, for I er alle én i Kristus Jesus.²² [...]

[I sit første brev til den kristne menighed i den makedonske by Thessaloniki giver Paulus bl.a. følgende råd:]

[Paulus: *Første Thessalonikerbrev*, kapitel 4:] 1. I øvrigt, brødre, beder vi jer om og formaner jer i Herren Jesus til at gøre endnu mere fremgang i at leve sådan, som I lærte af os, Gud til behag, hvad I da også gør. 2. I ved jo, hvilke påbud vi gav jer ved Herren Jesus. 3. For dette er Guds vilje, at I skal helliges, så I afholder jer fra utugt,²³ 4. sørger for hver især at have jeres hustru i hellighed og ære 5. og ikke i sanseligt begær som hedningerne, der ikke kender Gud, 6. og så I ikke foruretter eller udbytter jeres broder i forretning.²⁴

²¹ Se ligeledes Johannes-evangeliet kapitel 20

²² Det er sandsynligt, at Paulus her citerer en dåbsformel

²³ *Utugt*: (gr. *porneía*) begrebet dækker normalt over forskellige former for uacceptabel seksuel adfærd, som f.eks. prostitution, ægteskabsbrud (hor), incest, homoseksualitet. Begrebet anvendes dog også en betegnelse for afgudsdyrkelse.

²⁴ *Forretning*: Den danske oversættelse er en mulighed, men 'forretning' kunne også oversættes til anliggende / familieanliggende, dvs. en advarsel mod at forgribe sig på f.eks. sin en anden mands hustru.

[I sit første brev til den kristne menighed i den græske by Korinth formulerer Paulus en række tanker om bl.a. seksualitet og familiedannelse. I brevets 5. og 6. kapitel indskærpede Paulus overfor korintherne, at de skulle leve et moralsk og sømmeligt liv uden seksuelle udskejelser. Folk, der levede et umoralsk liv og f.eks. begik utroskab, gik på bordel, var grådige, dyrkede andre guder, løb med sladder, drak og stjal, skulle udelukkes fra menighederne. Bordelbesøg var for mange i den græsk-romerske verden en selvfølgelig del af livet. Men dette er ikke tilladt for døbtne kristne, forklarer Paulus. Seksuelt samkvem med prostituerede medfører en besmittelse af legemet, der ikke længere tilhører individet selv, men Kristus. Herefter fortsætter Paulus:]

- 10 [Paulus: Første Korintherbrev, kapitel 7:] 1. Hvad angår det, I skrev,²⁵ så er det bedst for en mand ikke at røre en kvinde.²⁶ 2. Men for at undgå utugt skal enhver mand have sin hustru, og enhver kvinde sin mand. 3. En mand skal give sin hustru, hvad han skylder hende, og en hustru ligeså sin mand. 4. En hustru råder ikke over sit legeme, men det gør hendes mand; ligeså råder heller ikke en mand over sit legeme, men det gør hans hustru. 5. I må ikke unddrage jer hinanden, hvis I da ikke er blevet enige om det for en tid, for at I kan hengive jer til bøn og så komme sammen igen, for at Satan ikke skal friste jer, fordi I ikke kan være afholdende. 6. Men dette siger jeg som en indrømmelse, ikke som en befaling.²⁷ 7. Jeg ser helst, at alle mennesker er som jeg;²⁸ men enhver har sin egen nådegave fra Gud, den ene på én måde, den anden på en anden måde.²⁹
- 20 8. Til de ugifte og enkerne siger jeg, at det er bedst for dem, hvis de bliver ved med at være som jeg. 9. Men kan de ikke være afholdende, skal de gifte sig; for det er bedre at gifte sig end at brænde af begær.
- 25 10. De gifte byder jeg, dog ikke jeg selv, men Herren, at en kvinde ikke må skille sig fra sin mand 11. – men er hun blevet skilt, skal hun forblive ugift eller også forlige sig med sin mand – og en mand må heller ikke skille sig af med sin hustru.³⁰
- 30 12. Til de øvrige siger jeg, ikke Herren:³¹ Har en broder en ikke-troende hustru, og hun gerne vil blive boende sammen med ham, skal han ikke skille sig af med hende. 13. Og har en kvinde en ikke-troende mand, og han gerne vil blive boende sammen med hende, skal hun ikke skille sig af med ham. 14. For en ikke-troende mand er helliget ved sin hustru, og en ikke-troende hustru ved broderen; ellers ville jeres børn jo være urene, men nu er de hellige. 15. Men vil den ikke-troende ægtefælle skilles, så lad det ske; en broder eller en søster er ikke bundet i sådanne tilfælde. Til fred har Gud kaldet jer. 16. For hvordan kan du vide, kvinde, om du kan frelse din mand? Eller hvordan kan du vide, mand, om du kan frelse din hustru? [...]
- 35 25. Om de unge piger³² har jeg ikke noget påbud fra Herren, men giver min mening til kende som en, der af Herrens barmhjertighed fortjener tillid. 26. Og så mener jeg, at det er det bedste

²⁵ Korintherne må have bedt Paulus om en vejledning m.h.t. forholdet mellem ægteskab og Kristustroen.

²⁶ Denne formulering er formentlig en formulering fra korinthernes brev til Paulus. Paulus erklærer sig enig i formuleringen, men opbløder herefter anbefalingen af seksuel afholdenhed.

²⁷ Idealet for Paulus er stadig cølibat

²⁸ Som jeg: dvs. ugift

²⁹ Nådegave: evnen til at være seksuelt afholdende er en nådegave, som ikke alle har.

³⁰ Se Markus-evangeliet 10,2-12 ovenfor.

³¹ Her er altså tale om spørgsmål, hvor Paulus ikke kender til noget forlæg fra Herren (Jesus Kristus), og derfor i højere grad må tilkendegive sin egen mening.

³² De unge piger: de forlovede piger

på grund af den nød, som vi nu er i, at det er det bedste for et menneske at leve ugift. 27. Er du bundet til en kvinde,³³ skal du ikke søge at blive løst; er du løst, skal du ikke søge at få en hustru; 28. men gifter du dig, har du ikke dermed begået nogen synd, og gifter den unge pige sig, har hun ikke dermed begået nogen synd; dog vil de få besvær i det daglige, og det vil jeg skåne jer for.

29. Men det siger jeg, brødre: Tiden er knap. Herefter skal de gifte være, som om de ikke var gift, 30. de grædende, som om de ikke græd, de, der glæder sig, som om de ikke glædede sig, de, der køber, som om de ingenting fik, 31. og de, der gør brug af verden, som om de ikke udnyttede den. For denne verden, som den er, går til grunde.³⁴

32. Jeg ser helst, at I er fri for bekymringer. En ugift mand tænker på Herren, hvordan han kan være Herren til behag; 33. men den, der er gift, tænker på verden, hvordan han kan være sin hustru til behag, 34. og er splittet. Og en ugift kvinde eller ung pige tænker på Herren, på at være hellig både i legeme og ånd; men den, der er gift, tænker på verden, hvordan hun kan være sin mand til behag.

35. Det siger jeg til jeres eget bedste, ikke for at baste og binde jer, men for at I uforstyrret kan leve sømmeligt og holde jer til Herren.

36. Men synes nogen,³⁵ at han bringer skam³⁶ over den unge pige, hvis hun bliver for gammel, og kan det ikke være anderledes, så skal han gøre, som han har besluttet. Dermed begår han ikke nogen synd; så skal de gifte sig. 37. Men den, der står fast ved sit forsæt og ikke ligger under for nogen tvang, men er herre over sin vilje og i sit hjerte har besluttet at lade pigen forblive, hvad hun er, handler rigtigt. 38. Altså, den, der gifter sig med den unge pige, handler rigtigt, og den, der ikke gifter sig, handler bedre.

39. En kvinde er bundet, så længe hendes mand lever; men dør manden, er hun fri til at gifte sig, med hvem hun vil, blot det sker i Herren.³⁷ 40. Men hun vil være lykkeligere, hvis hun forbliver ugift – efter min mening, og jeg mener også at have Guds ånd!³⁸

[Selvom Paulus, som det fremgår ovenfor, foretrak at leve i cølibat, forbeholder han sig retten til at tage sig en hustru som de andre apostle. Selvom han afstår fra sin ret, argumenterer Paulus overfor korintherne for, at han og hans medrejsende missionærer har ret til at forvente hjælp fra menighederne under rejserne således:]

[Paulus: Første Korintherbrev, kapitel 9:] 1. Er jeg ikke fri? Er jeg ikke apostel? Har jeg ikke set Jesus, vor Herre? Er I ikke mit værk i Herren? 2. Hvis jeg ikke er apostel³⁹ for andre, er jeg det i hvert fald for jer. I er jo seglet⁴⁰ på mit apostelkald i Herren. 3. Her er mit forsvar over for dem,

³³ Dvs. forlovet

³⁴ Vers 29-31 hentyder til troen på, at en nyskabelse af verden og menneskeheden vil finde sted. Denne forventning relativiserer betydningen af familieforhold og ægteskab.

³⁵ Den forlovede mand ellers pigens far

³⁶ Skam i form af at ældes som ugift, så hun ikke længere anses for at være attraktiv.

³⁷ Dvs. med en kristen mand

³⁸ Afsnittet er primært udtryk for Paulus' råd og med formuleringen 'efter min mening' (jf. v. 25) antyder eksistensen af andre fortolkninger.

³⁹ Apostel: Udsending, der forkynner Guds ord, missionær

⁴⁰ Eller beviset

der kritiserer mig: 4. Har vi⁴¹ ikke ret til [at få noget] at spise og drikke? 5. Er vi ikke i vor gode ret til at have en søster⁴² til hustru og tage hende med os ligesom de andre apostle⁴³ og Herrens brødre⁴⁴ og Kefas?⁴⁵

5 [Som nævnt ovenfor (Galaterbrevet 3,26-28) forkyndte ligheden mellem mand og kvinde over for Gud og i Kristus. Paulus Men betød denne lighed i Kristus et opgør med de traditionelle omgangsformer mellem kønnene? I sine råd til korintherne fastholder Paulus visse patriarkalske idealer:]

10 [Paulus: Første Korintherbrev, kapitel 11:] [...] 3. Men jeg vil have, at I skal vide, at Kristus er hver mands hoved, manden er kvindens hoved, og Kristi hoved er Gud.⁴⁶ [...] 7. [...] [Manden er] Guds billede og afglans. Men kvinden er mandens afglans. 8. For manden kom ikke fra kvinden, men kvinden fra manden, 9. og manden blev ikke skabt for kvindens skyld, men kvinden for mandens skyld.⁴⁷ [...] 11. Dog, i Herren er kvinden intet uden manden og manden intet uden kvinden; 12. for ligesom kvinden kom fra manden, bliver manden til ved kvinden; men alt er fra
15 Gud.

[Som nævnt indledningsvist er forskerne uenige om, hvorvidt Paulus har forfattet det såkaldte Kolossenserbrev. Man skal derfor være påpasselig med at tilskrive Paulus brevets holdninger.]

20 [Kolossenserbrevet, kapitel 3:] [...] 18. Hustruer, I skal underordne jer under jeres mænd, som det sømmer sig i Herren. 19. Mænd, elsk jeres hustruer, og vær ikke hårde mod dem. 20. Børn, adlyd jeres forældre i alt, for sådan skal det være i Herren. 21. Fædre, I må ikke tirre jeres børn, så de mister modet.

25 [Som nævnt indledningsvist mener det fleste forskere, at Paulus hverken er forfatteren til Efeserbrevet, brevene til Timotheus eller Titusbrevet, hvorfor man heller ikke kan tilskrive Paulus brevenes holdning til kønsroller og familieforhold. Alligevel bringes der herunder et uddrag af disse pseudo-paulinske breve, der om ikke andet vidner om andre kristnes holdning i det 1. eller 2. århundrede.

30 Flere af disse pseudo-paulinske breve indeholder såkaldte hustavler. Disse hustavler svarede til de love og regler, der knyttede sig til den antikke romerske husholdning og skulle tydeliggøre for-

⁴¹ Vi: Paulus og hans medarbejdere i missionsarbejdet, bl.a. Barnabas fra Cypern

⁴² En søster: dvs. en kristen kvinde

⁴³ Passagen viser, at Paulus' ideal om cølibat ikke blev delt af de andre apostle.

⁴⁴ Herrens brødre: dvs. Jesu brødre. Ifølge de nytestamentlige beretninger havde Jesus flere biologiske brødre, blandt hvem især Jakob efter Jesu død kom til at spille en central rolle i menigheden i Jerusalem (se Matt. 12,46; 13,55; Mark. 3,21; Joh. 7,3.5; ApG. 1,14, 12,17; 15,13-21; 21,18). Paulus omtaler flere gange Jakob (se nedenfor).

⁴⁵ Kefas: Aramæisk ord, der betyder "Klippen". Det var det navn, Jesus ifølge de nytestamentlige beretninger gav disciplen Simon. Kefas oversættes med det græske ord for klippe (pétros) til Peter. Kefas er altså (Simon) Peter.

⁴⁶ Hoved: dvs. står over / har myndighed over

⁴⁷ Paulus konstruerer her en noget misvisende argumentation. Ifølge 1. Mosebog skabte Gud både mand og kvinde i sit billede (1. Mos. 1,27f.). Denne beretning er adskilt fra den anden beretning om, at kvinden blev skabt af mandens ribben og underordnet ham (1. Mos. 2,18-24).

holdene og pligterne i en husstand. I det antikke romerske samfund var hufaderen (pater familias) familiens ubestridte overhoved, der havde myndighed over sin hustru, børn, tjenestefolk og slaver. Den romerske hufaders autoritet og myndighed (patria potestas) var i princippet uindskrænket, men samtidig var han forpligtet til at drage omsorg for sin husstand. Dette gælder ligeledes i de pseudo-paulinske hustavler, hvor det ligeledes understreges, at hufaderen selv er underordnet Kristus og kristen etik.

De pseudo-paulinske hustavler blev tilsyneladende udviklet med det formål at opfordre kristne til at leve op til krav, der harmonerede med den romerske patria potestas og dermed opfyldte de kristne menigheders behov for et respektabelt omdømme og orden inden for den spæde kirke.]

[Efeserbrevet, kapitel 5:] [...] 21. I skal underordne jer under hinanden i ærefrygt for Kristus, 22. I hustruer under jeres mænd som under Herren; 23. for en mand er sin hustrus hoved, ligesom Kristus er kirkens hoved og sit legemes frelser. 24. Ligesom kirken underordner sig under Kristus, sådan skal også I hustruer underordne jer under jeres mænd i alt.

25. Mænd, elsk jeres hustruer, ligesom Kristus har elsket kirken og givet sig hen for den 26. for at hellige den ved at rense den i badet med vand ved ordet, 27. for at føre kirken frem for sig i herlighed, uden mindste plet eller rynke, hellig og lydefri. 28. Sådan bør også mændene elske deres hustruer som deres eget legeme. Den, der elsker sin hustru, elsker sig selv. 29. Ingen hader jo sin egen krop, men nærer og plejer den, som Kristus gør med kirken. 30. For vi er lemmer på hans legeme. 31. Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød. 32. Dette rummer en stor hemmelighed – jeg sigter til Kristus og kirken. 33. Men det gælder også jer, at I hver især skal elske jeres hustru som jer selv, og hustruen skal have ærefrygt for sin mand.

[Kapitel 6:] 1. Børn, adlyd jeres forældre i Herren; for det er ret og rigtigt. 2. "Ær din far og din mor!" Det er det første bud, der er knyttet et løfte til: 3. "for at det må gå dig godt, og du må få et langt liv på jorden." 4. Og fædre, gør ikke jeres børn vrede, men opdrag dem med Herrens tugt og formaning.

[Første Timotheusbrev, kapitel 2:] [...] 8. Jeg vil altså, at mændene alle vegne skal bede med fromt løftede hænder, uden vrede og uden splid. 9. Ligeledes vil jeg, at kvinder skal være ærbart og ikke prangende klædt, deres pynt skal ikke være kunstfærdige håropsætninger og guld eller perler eller dyrt tøj, 10. men gode gerninger, som det sømmer sig for kvinder, der vedkender sig deres guds frygt.

11. En kvinde skal lade sig belære i stilhed og underordne sig i alt; 12. men at optræde som lærer tillader jeg ikke en kvinde,⁴⁸ heller ikke at bestemme over sin mand; hun skal leve i stilhed. 13. For Adam blev skabt først, derefter Eva, 14. og det var ikke Adam, der blev forledt, men kvinden lod sig forlede og overtrådte budet. 15. Men frelses skal hun, ved barnefødslen⁴⁹ – hvis de da holder fast ved tro og kærlighed og hellighed med besindighed (3,1) – troværdigt er det ord! [...]

⁴⁸ Forfatteren ønsker ikke, at kvinder optræder med autoritet over for mænd

⁴⁹ Ifølge Det Gamle Testamente (1. Mos. 3,16) blev Eva efter syndefaldet straffet med fødselssmerter og underdanighed overfor manden.

[Kapitel 5:] 1. Du må ikke tale hårdt til en gammel mand, ham skal du formane som en far, unge mænd som brødre, 2. gamle kvinder som mødre og unge piger som søstre, i al ærbarhed.

3. Enker,⁵⁰ som virkelig er alene, skal du vise ærbødighed. 4. Men hvis en enke har børn eller børnebørn, skal disse lære at leve gudfrygtigt inden for deres egen familie og gøre gengæld mod deres gamle; for det er værdsat hos Gud. 5. Den, der virkelig er enke og står alene, har sat sit håb til Gud og bliver ved med at bede og anråbe nat og dag; 6. men den, der fører et udsvævende liv, er levende død. 7. Også det skal du påminde dem om, for at ingen skal kunne udsætte noget på dem. 8. Den, som ikke sørger for sine egne, og særlig for sin egen husstand, har fornægtet troen og er værre end en vantro.

9. Som enke kan den regnes, der er mindst tres år gammel, har været én mands hustru 10. og er kendt for gode gerninger; hun skal have passet og opdraget børn, have været gæstfri, have vasket de helliges fødder, taget sig af nødlidende, ja, stræbt efter at gøre gode gerninger. 11. Men enker, som ikke har nået den alder, skal du afvise, for når de glemmer Kristus for sanselige lyster, vil de giftes 12. og får så den dom, at de svigtede deres første tro;⁵¹ 13. desuden lærer de lediggang ved at gå omkring i husene, og ikke bare det, men også at være snakkesalige, blande sig i ting, som ikke kommer dem ved, og sige ting, som ikke passer sig. 14. Jeg vil altså, at unge enker skal gifte sig, føde børn, styre hus og ikke give modstanderen nogen anledning til dårlig omtale; 15. nogle af dem har allerede vendt sig bort og slået følge med Satan.⁵² 16. Hvis en troende kvinde har enker hos sig, skal hun tage sig af dem og ikke belaste menigheden; den skal tage sig af enker, der virkelig er det.

[*Titusbrevet*, kapitel 2:] 1. Men du skal sige det, der stemmer med den sunde lære: 2. at de ældre mænd skal være ædruelige, agtværdige, besindige, sunde i troen, i kærligheden, i udholdenheden; 3. ligeledes at de ældre kvinder skal optræde, som det sømmes sig for hellige, at de hverken må være sladderagtige eller drikfældige, men skal være vejledere i det gode, 4. så de kan opdrage de unge kvinder til at elske mand og børn, 5. til besindighed og ærbarhed, huslighed, godhed, til at underordne sig under deres mænd, så Guds ord ikke bliver til spot.

6. Forman ligeledes de unge mænd til at være besindige 7. i al deres færd, og vær selv et forbillede i gode gerninger. I din undervisning skal du være ufordærvet og agtværdig, 8. din tale skal være sund og uangribelig, så modstanderen beskæmmes, fordi han ikke har noget ondt at sige om os.

[*Som nævnt i indledningen tilskrives det såkaldte Første Petersbrev apostlen Peter. Dette afvises dog af de fleste forskere. Brevet dateres til 90'erne og er muligvis skrevet i Rom. Forfatteren er ukendt.*]

⁵⁰ Enker udgjorde en udsat gruppe i oldtidens samfund, hvis de stod uden en familie. De kristne menigheder påtog sig omsorg for enkerne. Men der var en risiko for at dette kunne misbruges, hvis deres familier derfor forsømt deres forpligtelser.

⁵¹ Tanken er den, at der er en risiko for, at unge enker har forpligtet sig til cølibat uden at kunne overholde det i længden. Det er bedre, at unge enker gifter sig igen.

⁵² Der hentydes her til folk, der forsøger at bagtale de kristne menigheder og give dem et dårligt omdømme.

[Første Petersbrev, kapitel 3:] 1. Ligeså skal I hustruer underordne jer under jeres mænd, for at de af mændene, der er ulydige mod ordet, kan blive vundet uden ord gennem deres hustruers livsførelse, 2. når de får syn for jeres rene, gudfrygtige liv. 3. Jeres skønhed skal ikke være i det ydre, såsom flettet hår, guldsmykker eller smukke klæder, 4. men i hjertet, det skjulte menneske, med en sagtnodig og stille ånds uforgængelige skønhed, som er meget værd i Guds øjne. 5. For det var sådan, de hellige kvinder, der håbede på Gud, i sin tid smykkede sig, idet de underordnede sig under deres mænd; 6. således bøjede Sara sig for Abraham og kaldte ham herre, og når I gør det gode og ikke frygter nogen trussel, er I blevet hendes børn.

7. I mænd skal ligeså være hensynsfulde i samlivet med kvinden som den svagere part, og I skal vise jeres hustruer ære, så sandt de også er medarvinger til livets nådegave,⁵³ for at jeres bønner ikke skal hindres.

Uddragene fra Bibelen er fra den autoriserede danske oversættelse, © Det Danske Bibelselskab 1992.

⁵³ Når det gælder det kommende liv er kvinder og mænd ligestillede.